

Jerzy Wolniak

1925–2006

Nagły zgon Profesora Jerzego Wolniaka zaskoczył społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Profesor odszedł nieoczekiwanie 2 kwietnia 2006 roku, w wieku niespełna 81 lat, pracując do ostatnich dni. Był znawcą problematyki pieniężnej, bankowości i prawa bankowego, utalentowanym nauczycielem akademickim, umiejętnie wykorzystującym w prowadzonych zajęciach swoje badania oraz doświadczenia wyniesione z długoletniej praktyki. Był niestrudzonym dyskutantem na seminariach katedralnych wnoszącym twórczy ferment. Stawiał wysokie wymagania młodzieży akademickiej, jednocześnie inspirując ją do samodzielnego myślenia i efektywnego działania. Wielu z jego magistrantów zajmuje dziś odpowiedzialne stanowiska w krajowych instytucjach finansowych i gospodarczych. Z Uczelnią był związany blisko 50 lat.

Urodził się 18 kwietnia 1925 roku w Częstochowie jako syn Stefana i Aliny z domu Hofman. II wojna światowa przerwała jego naukę w szkole średniej. W październiku 1940 roku zamieszkał w Kielcach, gdzie na kompletach tajnego nauczania ukończył pierwszą klasę Liceum Ogólnokształcącego. Pod koniec 1942 roku uciekł z niemieckiego Urzędu Pracy (Arbeitsamt) po utarczce słownej z żandarmem. Był więc poszukiwany przez policję niemiecką. Stąd pod przybranym nazwiskiem Zbigniew Kowalski ukrywał się w Warszawie. Utrzymał się, pracując jako robotnik w Wytwórni Kopert „Społem”. W maju 1944 roku przeniósł się do Częstochowy i powrócił do prawdziwego nazwiska. Pracował w Fabryce Marmolady „Społem” i kontynuował naukę na kompletach tajnego nauczania. W lutym 1945 roku zdał egzamin dojrzałości. Dwa miesiące później pojechał do Krakowa i podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ukończył je 15 października 1947 roku, uzyskując stopień magistra praw. Następnie wyjechał do Poznania, gdzie studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, sekcja ekonomiczna. Stopień magistra nauk ekonomiczno-politycznych otrzymał 18 grudnia 1950 roku. Wybrał Poznań na miejsce stałego zamieszkania. Stał się Wielkopolaninem z wyboru.

Studiując jeszcze na Uniwersytecie Poznańskim, odbywał bezpłatną aplikanturę w Sądzie Okręgowym w Gnieźnie od czerwca 1948 do grudnia 1949 roku. Uzyskawszy pracę w Narodowym Banku Polskim w Poznaniu, przerwał aplikanturę 15 grud-

nia 1949 roku. W 1950 roku został przeniesiony do Wojewódzkiego Oddziału NBP. Pracował tam początkowo w Wydziale Kredytów, a następnie – w latach 1951–1969 – w Wydziale Planowania, koordynującym działalność podległych oddziałów operacyjnych NBP w zakresie kredytowania i kontroli przedsiębiorstw. W Wydziale tym zajmował najpierw stanowisko rzeczoznawcy ds. pieniężno-kredytowych, a następnie specjalisty ds. nadzoru kredytowego, pełniąc jednocześnie funkcję zastępcy naczelnika. W lutym 1970 roku został naczelnikiem Wydziału Analiz. Zajmował się opracowywaniem wojewódzkich bilansów pieniężnych przychodów i wydatków ludności oraz planów kasowych. Oba te urzędy traktowano wówczas jako najważniejsze instrumenty regulacji obiegu pieniężnego w gospodarce socjalistycznej.

Należał do niewielu specjalistów praktyków mających dobre przygotowanie teoretyczne, umożliwiające ocenę działania stosowanych instrumentów polityki pieniężnej i kredytowej. Był więc poszukiwanym i cenionym kandydatem do podjęcia pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej w wyższych uczelniach ekonomicznych. Z inicjatywy prof. Janusza Wierzbickiego podjął dodatkową pracę w Katedrze Finansów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Zgodnie z ówczesnymi zasadami i warunkami dotyczącymi dodatkowego zajęcia, pracując w NBP, mógł być zatrudniony na podstawie umowy zryczałtowanej bądź prac zleconych, kolejno jako asystent, starszy asystent, adiunkt i starszy wykładowca. Tego rodzaju więzi pracy łączyły go z Katedrą Finansów przez kilkanaście lat, od października 1955 roku do 30 września 1974 roku, z przerwą w latach 1962–1964. Przez cały jednak czas uczestniczył w seminariach naukowych prowadzonych systematycznie przez prof. Wierzbickiego. Dzięki niemu pracownicy naukowi Katedry Finansów poznawali i mogli na bieżąco śledzić meandry działania stosowanych zasad i instrumentów polityki pieniężnej w gospodarce scentralizowanej. Jerzy Wolniak uczestniczył także w seminarium teoretyczno-ekonomicznym dla zaawansowanych prowadzonym na Uniwersytecie Poznańskim przez prof. Edwarda Taylora w latach akademickich 1956/1957–1959/1960 i przez dwa miesiące roku akademickiego 1960/1961. SeminaRIA te przygotowywały do pracy naukowo-badawczej, zwłaszcza że ich tematyką były ceny i koszty, teoria pieniądza, teoria procentu i koniunktura.

Doktoryzował się 22 kwietnia 1970 roku na Wydziale Ekonomiki Produkcji Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy *Przemiany w polskim systemie bankowym w okresie decentralizacji systemu zarządzania*. Otrzymał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych. Jego promotorem był prof. Wierzbicki. Habilitował się 10 marca 1981 roku na Wydziale Planowania i Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie dorobku naukowo-badawczego i monografii *Marksistowskie koncepcje pieniądza jako przesłanki instrumentalnego posługiwania się nim w socjalizmie* (Wydawnictwo AE, Poznań 1979). Uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie finansów.

Dwa lata po uzyskaniu doktoratu, 1 października 1974 roku, na podstawie porozumienia stron, przeniósł się z Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Banku Polskiego do

Instytutu Finansów i Rachunkowości Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na stanowisko docenta kontraktowego. W tym charakterze pracował do 1982 roku. Po habilitacji w 1982 roku objął stanowisko docenta etatowego. W latach 1984–1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania. W latach 1987–1991 był dyrektorem Instytutu Finansów, a w okresie 1991–1993 kierownikiem Katedry Bankowości i Ubezpieczeń. Po reorganizacji Uczelni w 1993 roku objął stanowisko kierownika Katedry Bankowości. Pełnił tę funkcję do czasu przejścia na emeryturę w 1995 roku. Pracował jednak nadal w Katedrze na część etatu do końca życia.

Dorobek naukowo-badawczy i dydaktyczny Profesora Jerzego Wolniaka obejmuje kilkadziesiąt pozycji bibliograficznych oraz wypromowanie jednego doktora. Jego publikacje dotyczą szeroko rozumianej problematyki bankowości, problematyki pieniądza, zwłaszcza teorii pieniądza i jego funkcjonowania w gospodarce socjalistycznej, a także teorii finansów i problematyki współczesnej inflacji polskiej. Redagował Zeszyty Naukowe wydawane przez Wydawnictwo AE w Poznaniu, w których swoje artykuły, dotyczące różnych nurtów badań prowadzonych w Instytucie Finansów, publikowali pracownicy Zakładów tego Instytutu. Profesor publikował wyniki swoich badań zarówno w czasopismach (w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”, „Banku i Kredycie”, „Finansach” oraz „Rachunkowości”), jak i w pracach zwartych, wydawanych między innymi przez PWN i PWE.

Duży udział w jego twórczości miały podręczniki i skrypty z finansów. Był ich współautorem już od 1961 roku, zajmując się w nich problematyką pieniądza, organizacją działalności i planami pieniężnymi banków oraz znaczeniem polityki pieniężnej dla zabezpieczenia zrównoważonego rozwoju. Jeszcze przed habilitacją był także współautorem skryptów i podręcznika *Finanse* (PWN, Warszawa 1978) oraz podręcznika *Finanse w socjalizmie. Zarys teorii* (PWE, Warszawa 1979). Podręczniki te i skrypty uzyskały nagrody ministra szkolnictwa wyższego, nauki i techniki w latach 1967, 1971, 1979 i 1980. Do ważniejszych jego publikacji zwartych po uzyskaniu habilitacji należą: *Problemy pieniężno-kredytowe i walutowe* (Wydawnictwo AE, Poznań 1981), *Badania nad systemowymi czynnikami nierównowagi gospodarczej* (PWN, Warszawa 1984), *Współczesna inflacja polska – próba badania* (Wydawnictwo AE, Poznań 1994, wyd. 2 1995), *Finanse publiczne* (PWN, Warszawa 1995, dodruk: 1999, 2000 i 2001), *Wokół inflacji – fetysz czy ograniczenie rozwoju* (Wydawnictwo AE, Poznań 2002), *Polityka gospodarcza – studia i przyczynki* (Oficyna Wydawnicza Garmond, Poznań 2005). W każdej z tych książek miał znaczny udział autorski. Spośród nich dwie uzyskały nagrody ministra w latach 1985 i 1996.

Profesor prowadził także inne prace. W maju 1980 roku był współorganizatorem w Uczelni regionalnej konferencji naukowej poświęconej wybranym problemom aktywizacji gospodarki terenowej. Na konferencji tej przedstawiono i poddano dyskusji badania prowadzone w latach 1976–1980 dotyczące finansowych instrumentów gospodarki terenowej. Badania te wchodziły w skład resortowych problemów. W latach

1970–1972 jako ekspert z zakresu planowania obiegu pieniężnego był członkiem zespołu powołanego zarządzeniem Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w celu opracowania ogólnokrajowej instrukcji w sprawie metod opracowania centralnych i terenowych bilansów pieniężnych przychodów i wydatków.

Profesor Jerzy Wolniak był utalentowanym pedagogiem. Młodzieży akademickiej stawiał wysokie wymagania, jednocześnie umiejętnie inspirując ją do samodzielnego myślenia i efektywnego działania. W interesujący sposób potrafił przy tym kojarzyć wyniki swych dociekań teoretycznych z doświadczeniem wyniesionym z czasów pracy w Narodowym Banku Polskim. Profesor kierował ponad 200 pracami magisterskimi i dyplomowymi.

Za swoją działalność naukową i dydaktyczną był odznaczony Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi. Sześciokrotnie, jak już wspomniano, uzyskał nagrody ministra za udział w opracowaniu podręczników akademickich i monografii naukowych.

Szczególny był udział Profesora w dyskusjach na seminariach w Katedrze. Był dyskutantem niezmiernym, pełnym inwencji, coraz to nowych pomysłów i dociekliwych pytań. Zdając sobie sprawę, że do samodzielnego myślenia i aktywności intelektualnej pobudzają problemy kontrowersyjne – uwzględniające zmienność zjawisk i procesów w dyskutowanych kwestiach – potrafił odkrywać wątki, których inni nie dostrzegali. Ta wnikliwość analityczna prowadziła nieraz do zburzenia konstrukcji proponowanej przez referenta. W konsekwencji referent nieraz tracił pewność siebie i wykazywał wręcz bezradność. Wówczas Profesor pokazywał drogę wyjścia z kłopotliwej intelektualnie sytuacji. Był bowiem krytykiem konstruktywnym, a prawda charakteru wręcz przynaglała go do takiego zachowania.

Spotkania z doktorantami – zwłaszcza zaawansowanymi w pisaniu rozprawy – traktował jako „suchą zaprawę” przed publiczną obroną. Jego dociekliwość w dążeniu do prawdy i dążeniu do budzenia podziwu otoczenia. Zwykle zachęcał doktorantów do zdecydowanej obrony swoich poglądów i nieulegania krytyce innych, jeśli byli przekonani co do słuszności swoich tez. Po tych dyskusjach zawsze chętnie poświęcał swój czas – bez jakichkolwiek ograniczeń – zainteresowanym osobom.

Profesor Jerzy Wolniak stawiał sobie zawsze wysokie wymagania. Był człowiekiem prawnym, skromnym i przyjaznym. Pełen mądrości życiowej chętnie dzielił się swoimi doświadczeniami. Był zawsze sobą. Taki pozostanie w serdecznej pamięci tych, którzy go znali, z nim współpracowali i których kształcił.

Alfred Janc

Eryk Wojciechowski